

Kortanalys 3/2020

Lagförda återfall efter ändrad praxis i narkotikamål

Innehåll

Sammanfattning.....	5
Inledning.....	7
Metod och material.....	9
Lagföringsutvecklingen för narkotikabrott	14
Lagförda återfall före respektive efter praxisändringen	18
Avslutande diskussion.....	22
Referenser	24
Bilagor	25
Bilaga 1.	26
Bilaga 2.	28

urn:nbn:se:bra-902

© Brottsförebyggande rådet 2020

Författare: Jon Lundgren

Vetenskaplig granskare: Henrik Tham, professor i kriminologi, Stockholms universitet

Omslagsillustration: Susanne Engman

Produktion: Brottsförebyggande rådet, Box 1386, 111 93 Stockholm

Telefon 08-527 58 400, fax 08-411 90 75, e-post info@bra.se, www.bra.se

Sammanfattning

Denna kortanalys handlar om den praxisändring för narkotikamål som tog form under åren 2011–2012 och som inneburit en straffsänkning för vissa narkotikabrott. I analysen undersöks om den nya praxisen har inverkat på nivåerna vad gäller lagförda återfall. Även om kriminalstatistiken endast fångar upp de återfall som upptäckts och lagförts kan eventuella förändringar avseende lagförda återfall vara en indikator på om andelen som återfaller i nya narkotikabrott ändrats till följd av praxisändringen. I kortanalysen jämförs därför andelen som lagförts och återfallit i nya narkotikabrott före, respektive efter praxisändringen. Vidare ges även en beskrivning av påföljdsutvecklingen för narkotikabrott under perioden 2005–2018.

En tydlig minskning av antalet lagförda för grovt narkotikabrott

Antalet personer som lagförts för grovt narkotikabrott minskade med cirka 39 procent, från i genomsnitt drygt 500 per år före praxisändringen, till i genomsnitt omkring 300 efter praxisändringen. För personer som dömts för narkotikabrott av normalgraden var antalet relativt oförändrat under samma period, vilket kunde förväntas med tanke på att praxisändringen inte syftat till att påverka gränsdragningen mellan ringa narkotikabrott och brott av normalgraden. Den förflyttning från grovt brott till normalgraden som kan antas ha skett får samtidigt endast en marginell effekt på antalet lagförda brott av normalgraden eftersom det totala antalet lagföringar för denna rubriceringsgrad är så mycket större.

Den genomsnittliga fängelsetiden för narkotikabrottsdömda minskade mest för brott av normalgraden

En jämförelse mellan 2010 och 2013 visar att den genomsnittliga strafftiden bland personer som dömts till ett fängelsestraff sjönk med cirka 25 procent, från 20 till 15 månader. Den genomsnittliga minskningen var störst bland dem som dömts för brott av normalgraden. En trolig förklaring är att en del av dem som efter praxisändringen dömts för brott av normalgraden, tidigare skulle ha dömts till grovt brott. Om dessa brott även fortsatt hade rubricerats som grova, skulle den genomsnittliga strafftiden för grovt narkotikabrott sannolikt ha minskat mer.

Andelen personer som lagförts för ett nytt narkotikabrott efter en tidigare narkotikabrottspåföljd har minskat sedan praxisändringen

Den andel som återfallit i ett nytt lagfört narkotikabrott av minst normalgraden var cirka 20 procent mindre bland dem som lagförts för narkotikabrott (av minst normalgraden) efter praxisändringen, jämfört med dem som lagfördes före praxisändringen. Delar av minskningen kvarstår även vid kontroll för förändringar i lagföringspopulationerna, baserat på faktorerna kön, ålder och antal tidigare lagföringar.

Förändringar i andelen som återfallit i ett nytt lagfört narkotikabrott verkar inte bero på praxisändringen

Jämförelser har också gjort avseende lagförda återfall bland personer som lagförts för ringa narkotikabrott, vilket är ett narkotikabrott som inte påverkats av praxisändringen. Även i denna grupp framgår en likartat minskad nivå av lagförda återfall efter praxisändringen, vilket indikerar att praxisändringen sannolikt inte är en huvudförklaring till förändringar som skett vad gäller lagförda återfall.

Förändringar avseende såväl påföljd som lagförda återfall ser likartade ut för kvinnor respektive män

Andelen som lagförs för narkotikabrott är betydligt större bland män än bland kvinnor. De förändringar som skett åren före respektive efter praxisändringen har dock varit likartade för män och för kvinnor, vad gäller både påföljder och den minskade andel som återfallit i ett nytt lagfört brott.

Inledning

Under åren 2011–2012 utformades en ny rättspraxis för narkotikamål, som fått stor betydelse för straffmätningen vad gäller narkotikabrott. Den nya praxisen medförde att straffen för narkotikabrott (av minst normalgraden)¹ i många fall blev kortare än tidigare, liksom att större hänsyn togs till andra omständigheter än enbart mängden narkotika. I den här kortanalysen beskrivs hur denna praxisändring inverkat på utvecklingen av lagförda narkotikabrott, och huruvida den generella straffsänkningen påverkat i vilken utsträckning dömda återfaller i nya lagförda brott.

Kort om ny praxis i narkotikamål

Länge utmärkte sig straffmätningen och påföljdsbestämningen för narkotikabrott, genom att de nästan uteslutande utgick från tabeller som stipulerade vilket straff som borde utdömas, baserat på mängd och typ av narkotika, medan mycket liten hänsyn togs till andra omständigheter kring brottet. En sådan praxis innebar å ena sidan en stor förutsebarhet och enhetlighet i narkotikamål, men kritiserades å andra sidan för att vara allt för onyanserad, eftersom omständigheter utöver mängd och narkotikasort fick endast liten eller ingen betydelse för straffet (Nilsson Hjorth 2012).

Åren 2011–2012 utformades en ny domstolspraxis i samband med ett flertal prejudicerande domar² i Högsta domstolen (HD), varav den första var den så kallade *mefedrondomen* (NJA2011 s. 357). Gemensamt för dessa domar var att HD motsatte sig ett alltför ensidigt användande av ovan nämnda tabeller, och påpekade att mängdrekvisitet behövde sättas i relation till andra omständigheter, som borde tillmätas större vikt (Träskman 2013). Sådana omständigheter kan till exempel vara huruvida brottet i första hand begåtts i vinstsyfte, hur omfattande och organiserad narkotikahandlingen varit eller om det förelegat någon särskild hänsynslöshet (t.ex. om handeln riktats mot ungdomar). En följd av HD:s prejudicerande domar blev därför att straffskalans övre delar numera används i lägre utsträckning än tidigare, eftersom hänsyn även tas till omständigheter utöver narkotikans sort och mängd. Därtill ändrades gränsdragningen för straffvärdet för en viss mängd och typ av narkotika, vilket medfört att det för de flesta typer av narkotika numera krävs en dubbelt så stor mängd för att

¹ Praxisändringen avser inte ringa narkotikabrott.

² Se bland annat: NJA 2011 s. 357, NJA 2011 s. 675 och NJA 2011 s. 799.

motsvara dess tidigare straffvärde.³ ⁴ Praxisändringen har dock inte syftat till att påverka straffvärdesbedömningen för ringa narkotikabrott (t.ex. eget bruk eller innehav av mindre mängder narkotika).⁵ Gränsdragningen mellan ringa narkotikabrott och brott av normalgraden anses därför ha förblivit oförändrad (Borgeke 2013). För narkotikabrott av normalgraden eller grovt brott fick den nya praxisen dock i många fall en avgörande betydelse för straffmätningen, vilket inte minst kan exemplifieras av den ovan nämnda mefedrondomen (NJA2011 s. 357), då HD sänkte hovrättens dom för två av de åtalade, från fjorton till fyra års fängelse.⁶

Att praxisändringen haft en inverkan på straffmätningen framgår även i Narkotikastraffutredningens betänkande *Synnerligen grova narkotikabrott* (SOU 2014:43), som visar att såväl de utdömda fängelsetiderna som antalet lagförda för grovt narkotikabrott minskade mer markant 2011–2012 än åren innan. Med tanke på den relativt stora inverkan som praxisändringen förefaller ha haft i narkotikamål är det relevant att följa upp lagföringsutvecklingen under tiden före och efter praxisändringen. Inte minst eftersom narkotikabrott utgör ett av de vanligaste huvudbrotten bland inskrivna på Kriminalvårdens anstalter (Kriminalvården 2019). En annan relevant fråga är om det efter praxisändringen har skett några förändringar i andelen personer som återfaller i nya lagförda narkotikabrott. Det har tidigare varit svårt att undersöka eventuella förändringar av lagförda återfall efter praxisändringen, eftersom straffen för narkotikabrott ofta är långa, och den tid som gått sedan praxisändringen har varit för kort för att man skulle kunna följa upp och undersöka eventuella förändringar. Nu har det dock gått nästan nio år sedan den så kallade mefedrondomen, och en jämförelse av lagförda återfall före respektive efter praxisändringen bör därför vara genomförbar.

Syfte och frågeställningar

Syftet med kortanalysen är dels att beskriva de förändringar som skett avseende lagförda narkotikabrott (av minst normalgraden) i samband med praxisändringen, dels att undersöka om den generella straffsänkning som omläggningen inneburit har följts av en förändrad andel återfall i nya lagförda narkotikabrott. Kortanalysens frågeställningar är följande:

- Vilken inverkan har praxisändringen haft avseende lagförda narkotikabrott av minst normalgraden, sett till andel fängelsepåföljder och utdömd fängelse tid?
- Hur har förhållandet mellan andelen narkotikabrott av normalgraden respektive grovt brott påverkats?
- Har andelen narkotikadömda som återfallit i nytt lagfört narkotikabrott förändrats efter praxisförändringen?

³ I vissa fall har HD dock gjort en ny farlighetsbedömning, vilket exempelvis är fallet med ecstasy, som tidigare ansågs farligare än amfetamin men som nu bedöms likvärdigt, vilket inneburit att gränsdragningen till grovt brott mer än fördubblats (Nilsson Hjorth 2012).

⁴ Se exempel på riktvärden för 2009 respektive 2013 i tabellerna 4 och 5, i bilaga 1.

⁵ Praxisändringarna gäller i princip endast brott av normalgraden eller grovt brott, och gränsdragningen mellan ringa narkotikabrott och brott av normalgraden bör i huvudsak inte påverkats av ändringarna (Nilsson Hjorth 2012; Träskman 2012).

⁶ Straffsänkningen motiverades bland annat med att det inte fanns någon stark koppling till den organiserade narkotikahandeln, att det fanns ett samband mellan brottsligheten och de åtalades egna missbruk, att försäljningen riktats till bekanta och att brottsligheten skett under en relativt kort tidsperiod.

Metod och material

Kortanalysens resultatredovisning är uppdelat i två delar. I den första delen beskrivs utvecklingen av lagföringar och påföljder för dem som lagförts för narkotikabrott under perioden 2005–2018. Statistiken som redovisas i denna del har sammanställts utifrån från Brås officiella kriminalstatistik över lagförda huvudbrott. En lagföring kan bestå av flera olika brott, och det är därför bra att känna till att de resultat som redovisas endast avser huvudbrottet, det vill säga det brott i lagföringen som har högst straffvärde. I kortanalysens andra del jämförs andelen personer som återfallit i ett nytt lagfört narkotikabrott före respektive efter praxisändringen. För analysen har mikrodata inhämtats och bearbetats från Brås register över lagförda personer respektive från återfallsregistret, så att det varit möjligt att jämföra lagförda återfall bland dem som lagförts för narkotikabrott före respektive efter praxisändringen. En beskrivning av datauttaget och hur det använts följer längre fram i detta kapitel. Inledningsvis beskrivs dock kort några centrala begrepp och hur de används i denna kortanalys.

Narkotikabrott

Narkotikabrott avser här (om inte annat nämns) både narkotikabrott enligt narkotikastrafflagen (1968:64) och narkotikasmuggling enligt lagen om straff för smuggling (2000:1225). Redovisningen avser huvudsakligen narkotikabrott av normalgraden eller grovt brott, vilket är de brott som påverkats av praxisändringen. I analysen användes dock även en jämförelsegrupp med personer som lagförts för ringa narkotikabrott, för att göra det möjligt att undersöka om eventuella förändringar vad gäller lagförda återfall i narkotikabrott hänger samman med praxisändringen eller med något annat.⁷

Ingångshändelse

En ingångshändelse avser den tidpunkt då en person frigges från anstalt, skrivs ut från sluten ungdomsvård eller rättspsykiatrisk vård, avslutar intensivövervakning med elektronisk kontroll (fotboja) eller erhåller andra påföljder genom lagakraftvunnen dom eller beslut av åklagare.⁸

⁷ Eftersom praxisändringen inte påverkat straffen för ringa narkotikabrott borde en eventuell förändring på grund av praxisändringen endast framgå för narkotikabrott av minst normalgraden

⁸ Detta är Brås definition av ingångshändelser, vilket skiljer sig till viss del från Kriminalvårdens definition, exempelvis vid intensivövervakning med elektronisk kontroll. Kriminalvården räknar då ingångshändelser från och med startdatumet för övervakningen, medan Brå utgår från slutdatumet (Brå 2017a).

Uppföljningsperiod

Uppföljningsperioden är den period efter en ingångshändelse som kontrolleras för eventuella återfallsbrott. I kortanalysen är uppföljningsperioden två år, vilket innebär att brott som upptäcks och lagförs inom två år efter en ingångshändelse registreras som återfall.

Lagförda brott

Med lagförda brott avses de brott som lett till fällande domslut, godkända strafförelägganden eller meddelade åtalsunderlåtelse.

(Lagförda) återfall

De återfall som studeras i denna kortanalys är endast sådana återfall som upptäckts och senare lagförts. Kortanalysen kan således inte svara på hur många personer som återfaller i brott totalt, inklusive de som inte kommer till rättsväsendets kännedom.

Datamaterial och bearbetningar

För denna kortanalys har två populationer skapats utifrån ett datauttag över samtliga personer som lagförts för narkotikabrott⁹ under perioderna 2005–2008 respektive 2013–2016.¹⁰ Det rör sig alltså om en population med personer som lagförts före praxisändringen, och en population med personer som lagförts efter den.¹¹ För dessa individer har uppgifter därutöver hämtats från Brås återfallsregister, som bland annat innehåller information om datum för ingångshändelser från Kriminalvården, Statens institutionsstyrelse samt rättspsykiatri. Slutligen har övriga lagföringar för de individer som ingår i de båda populationerna tagits ut för perioderna 2005–2010 respektive 2013–2018. Den så kallade *förpopulationen* består således av samtliga personer som lagförts för huvudbrottet narkotika- eller narkotikasmuggningsbrott och haft en ingångshändelse under 2005–2008 *efterpopulationen* utgörs av en motsvarande grupp för perioden 2013–2016.¹²

Anledningen till att lagföringar för åren 2011–2012 inte ingår i uttaget är att de prejudicerande domar som legat till grund för praxisändringen kom under dessa år, och att det därför är först efter denna period man kan utgå från att den nya praxisen fått fullt genomslag. I tabell 1 redovisas antalet unika individer i populationerna som haft en ingångshändelse efter en lagföring där huvudbrottet utgjorts av ett narkotikabrott (oavsett rubriceringsgrad), samt där huvudbrottet utgjorts av narkotikabrott av minst normalgraden.

⁹ I det fall narkotikabrottet utgör huvudbrottet i lagföringen.

¹⁰ I uttaget ingår bland annat uppgifter om fällande domar godkända strafförelägganden, meddelade åtalsunderlåtelse, lagföringstyp, brottstyp, påföljd samt brottens start- och slutdatum.

¹¹ I texten omnämns populationerna som *förpopulationen* respektive *efterpopulationen*.

¹² De personer som ingår i för- respektive efterpopulationen har således både dömts och frigivits (om påföljden varit frihetsberövande) någon gång inom tidsperioden för respektive population.

Tabell 1. Antal lagförda personer med en ingångshändelse där huvudbrottet utgjorts av ett narkotikabrott (oavsett rubriceringsgrad), samt antal personer där huvudbrottet utgjorts av narkotikabrott av minst normalgraden under de två studerade perioderna.¹³

	Förpopulation (2005–2008)	Efterpopulation (2013–2016)
	Antal	Antal
<i>Antal som haft en ingångshändelse efter lagfört narkotikabrott</i>		
Män	29 614	49 055
Kvinnor	6 116	8 151
Totalt	35 730	57 206
<i>Därav grovt brott eller brott av normalgraden</i>		
Män	7 577	8 780
Kvinnor	1 184	861
Totalt	8 761	9 641

I kortanalysen räknas ett brott som *lagfört återfall* om brottets start- eller slutdatum inträffat inom två år efter ingångshändelsen (dvs. under uppföljningsperioden). I första hand beräknas återfall utifrån brottets startdatum. I de fall där startdatum saknas (cirka en procent av brotten), beräknas återfall istället efter brottets slutdatum. Vid frihetsberövande påföljder räknas ingångshändelsen från och med frigivningen, vilket innebär att brott som eventuellt begåtts under tiden på anstalt eller under intensivövervakning inte räknas som lagförda återfall, trots att sådan brottslighet förekommer (Brå 2017b).¹⁴ Uppföljningstiden har satts till två år, eftersom det i återfallsregistret inte finns uppgifter om ingångshändelser efter 2016 och det i lagföringsstatistiken finns uppgifter fram till och med 2018. Två år är således längsta möjliga uppföljningsperiod för att kunna följa upp personer med en ingångshändelse 2016. Och eftersom det inte finns några tillgängliga data om ingångshändelser efter 2016, finns inte heller någon anledning att använda en kortare uppföljningsperiod.¹⁵

Som tidigare nämnts har praxisändringen inte syftat till att påverka straffmätningen för ringa narkotikabrott. Den grupp som står i fokus för kortanalysen är med andra ord personer som dömts för narkotikabrott av minst normalgraden. I återfallsanalysen särredovisas inte om de lagförda återfallen avser grovt brott eller brott av normalgraden. Det beror på att vissa brott, som tidigare skulle ha rubricerats som grovt brott, genom praxisändringen och de ändrade riktvärdena för narkotikamängd numera kan rubriceras som brott av normalgraden (Nilson Hjorth 2012). En särredovisning skulle därmed göra en jämförelse mellan perioderna missvisande.

En analys görs även av lagförda återfall i ringa narkotikabrott. Syftet med det är att kunna

¹³ I tabellen redovisas antalet unika individer i populationerna, vilket inte ska förväxlas med antalet lagförda brott,

¹⁴ Anledningen är att möjligheterna att begå brott under frihetsberövande är mer begränsade än annars, vilket skulle minska jämförbarheten med de delar av populationen som inte avtjänat frihetsberövande påföljder.

¹⁵ Om det funnits information om ingångshändelser efter 2017, hade ett alternativ kunnat vara att använda en uppföljningsperiod om ett år, och på så sätt kunna undersöka större populationer.

jämföra återfallsnivån hos personer som lagförts för narkotikabrott som inte påverkats av praxisändringen, och på så vis studera om en eventuell förändring i den registrerade återfallsnivån har att göra med en mer generell förändring som syns även bland dem som inte påverkats av praxisändringen.

Eftersom lagförda återfall har ett samband med bland annat ålder och hur många gånger en person lagförts tidigare (Brå 2019a; Brå 2017b), kontrolleras även för vissa bakgrundsfaktorer såsom kön, ålder och tidigare lagföringar.¹⁶ För att göra detta används en så kallad multivariat logistisk regression, vilket innebär att det går att undersöka i vilken mån sådana faktorer kan förklara eventuella skillnader i återfall mellan dem som lagförts före respektive efter praxisändringen. Resultaten av de logistiska regressionerna redovisas i riskkvoter. Riskkvoter kan anta värden från 0 och uppåt. Om riskkvoten är 1,0 har grupperna lika stor risk att utsättas. Riskkvoter under 1,0 innebär att gruppen har mindre risk att utsättas än referensgruppen, medan riskkvoter över 1,0 betyder att gruppen har större risk. Om andelen som återfallit i förpopulationen skulle vara 10 procent och andelen i efterpopulationen 5 procent, blir riskkvoten 2,0 ($10 / 5 = 2,0$). Det kan uttryckas som att personerna i förpopulationen har dubbelt så stor risk att lagföras för nya narkotikabrott än personerna i efterpopulationen.

Begränsningar

I denna kortanalys undersöks lagförda återfall i narkotikabrott i förhållande till praxisändringen, i syfte att undersöka om den nya praxisen kan ha påverkat återfallsnivån bland narkotikabrottsdömda. Det är dock viktigt att tänka att det finns många faktorer som påverkar andelen lagförda återfall. Även om analysen kontrollerar för en del av dessa så finns det fortfarande metodologiska begränsningar som gör att orsak- och verkan sambandet bör tolkas med försiktighet. Nedan diskuteras kort några av de begränsningar som är bra för läsaren att känna till.

Vid analyser av lagföringsstatistik är det viktigt att tänka på att statistiken endast redovisar de brott som upptäckts och lagförs. Statistiken påverkas således bland annat av rättsväsendets prioriteringar och förmåga att upptäcka och lagföra brott. Vidare är narkotikabrott ett typiskt så kallat spaningsbrott vilket innebär att antalet lagföringar till stor del beror på polisens prioriteringar och resurser. Till exempel är det möjligt att polisens omorganisation 2015 kan påverkat risken att lagföras för narkotikabrott. Vidare har det blivit svårare att lagföra en del narkotikabrott eftersom polisens möjlighet till vissa tvångsmedel (t.ex. hemlig avlyssning) beror på brottets straffvärde. I den här kortanalysen finns dock inte utrymme att analysera eventuella förändringar som skett kopplat till sådana faktorer.

En annan begränsning i underlaget är att en del av dem som dömts till långa fängelsestraff inte hunnit avtjäna straffet inom den period som studerats. Eftersom praxisändringen ägde rum 2011–2012 är det inte möjligt att studera de individer som dömts till de längsta straffen, eftersom dessa inte hunnit avtjäna straffet före 2016 som är så långt fram uppgifter om ingångshändelser finns tillgängliga. För de studerade tidsperioderna var den genomsnittliga fängelse tiden bland personer som dömts för grovt narkotikabrott drygt fyra år varav den faktiska fängelse tiden vanligtvis är två tredjedelar av denna tid på grund av villkorlig frigivning. Eftersom det inte är möjligt att undersöka nya lagföringar för personer som dömts till längre straff än sex år, kan resultaten inte enkelt generaliseras till vilken betydelse praxisändringen haft för dem som dömts för de grävsta narkotikabrotten.¹⁷ Bland dem som lagförts för grovt

¹⁶ I de fall som en person har mer än en ingångshändelse har ålder och tidigare antal lagföringar beräknats utifrån de värden som förelegat vid den första ingångshändelsen.

¹⁷ Denna begränsning gäller både för- och efter populationen eftersom de studerade tidsperioderna är lika långa för bådapopulationerna.

narkotikabrott är det cirka 19 procent¹⁸ som har dömts till längre straff än sex år.

Vidare finns det lagföringar där uppgifter om personnummer saknas eller är ofullständiga. De ingår inte i underlaget eftersom det då inte vore möjligt att kontrollera om personen återfallit i brott. En annan typ av bortfall är personer som inte längre bor i landet eller som avlidit före uppföljningsperiodens slut.

De begränsningar som beskrivits här är viktiga att ha med sig vid läsning av kortanalysens resultat och slutsatser. En del av dessa begränsningar bör dock i viss mån utjämnas genom att operationaliseringen av dataunderlaget gjorts på samma sätt i de båda populationerna som jämförs. Populationerna innehåller så att säga samma begränsningar. Vidare är syftet att jämföra lagförda återfall för narkotikabrott bland personer som lagförts före respektive efter praxisändringen, snarare än att tolka de specifika återfallsnivåerna. Eftersom kriminalstatistiken endast kan redovisa de återfall som upptäckts och lagförts är det dock svårt att säga hur stor den faktiska andelen återfall är. Jämförelsen bör dock kunna ge en indikation av huruvida praxisändringen påverkat återfallsnivån eller inte.

¹⁸ Avser den genomsnittliga tiden för båda studieperioderna sammanslaget. För perioden 2005–2008 var denna andel 27 procent medan motsvarande andel 2013–2016 var 7 procent.

Lagföringsutvecklingen för narkotikabrott

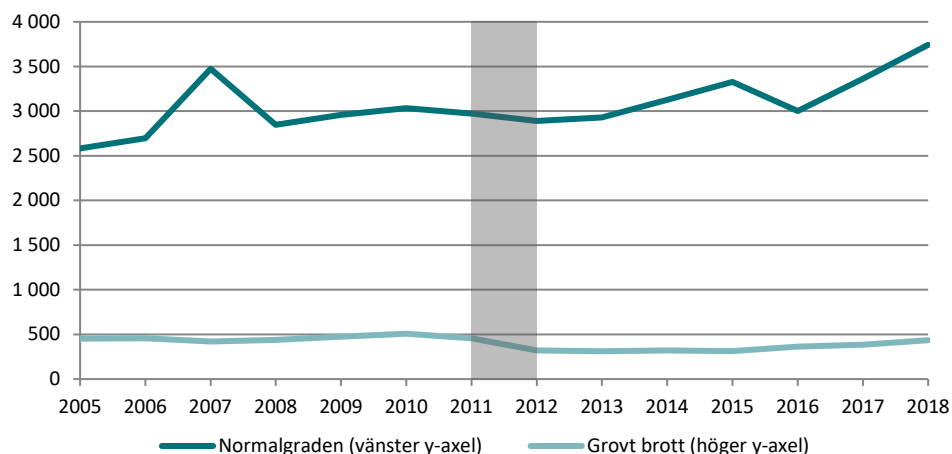
I detta kapitel ges en övergripande beskrivning av lagförda narkotikabrott¹⁹ under åren 2005–2018. I figurerna har 2011 och 2012 gråmarkerats, för att tydliggöra den period då den nya praxisen tog form.

Narkotikabrott av normalgraden respektive grovt narkotikabrott

Eftersom praxisändringen inneburit att straffvärdet blivit lägre i relation till mängden narkotika, kan en del brott som tidigare skulle ha rubricerats som grovt brott numera rubriceras som brott av normalgraden. I figur 1 nedan framgår detta genom en jämförelse av antalet lagförda för grovt narkotikabrott respektive för brott av normalgraden. I figuren framgår en markant minskning av grovt narkotikabrott, från 508 lagföringar 2010 till 312 under 2013 (en minskning med 39 procent). Lagföringar för brott av normalgraden låg under samma period på en relativt oförändrad nivå, med en mindre minskning om cirka 3 procent. För grovt narkotikabrott låg antalet sedan kvar på sin nya och lägre nivå till 2015. Därefter ökade nivån under åren 2016–2018, så att den närmade sig nivån före praxisändringen. För brott av normalgraden, däremot, fortsatte ökningen efter praxisändringen i takt med den underliggande ökningstrend som gjort sig gällande under hela den analyserade perioden 2005–2018.

¹⁹ Som framgår i metodavsnittet avser narkotikabrott i den här kortanalysen (om inte annat nämnts) både narkotikabrott enligt narkotikastrafflagen (1968:64) och narkotikasmuggling som regleras i lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

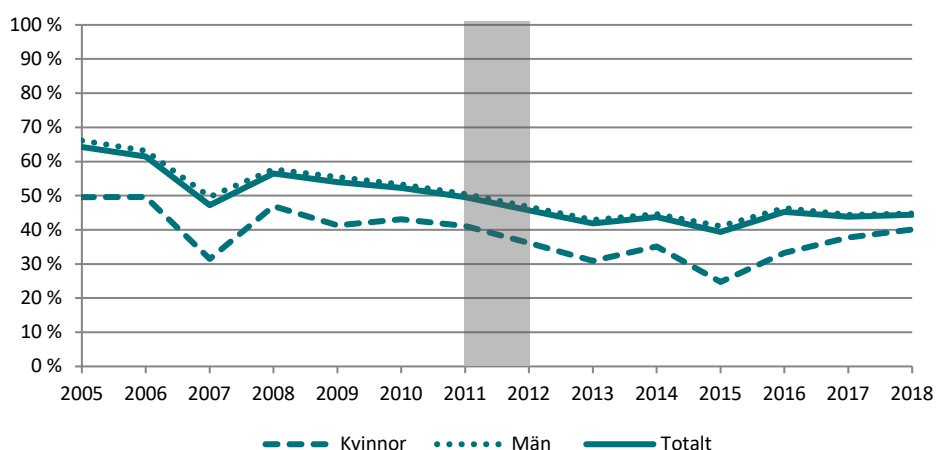
Figur 1. Antal lagförda narkotikabrott (huvudbrott) av normalgraden respektive av grovt brott 2005–2018.

Fängelsedomar

Ett annat sätt att undersöka förändringar till följd av praxisändringen är att studera andelen lagföringar som inneburit en fängelsepåföljd, liksom hur långa straff som dömts ut under perioden. I figur 2 framgår att andelen fängelsepåföljder minskat mer eller mindre succesivt fram till och med 2013 varefter nivåerna till stor del stabiliserats. Utvecklingen ser överlag likartad ut för kvinnor respektive män, även om nivåerna skiljer sig åt.²⁰ Till skillnad från föregående figur framgår i figur 2 ingen uppenbar effekt under den period då den nya praxisen började ta form (2011–2012). Praxisändringen verkar således ha haft en begränsad effekt på valet mellan fängelse och andra påföljder, även om det är möjligt att den bidragit till den fortsatta minskningen, och att utvecklingen annars hade stabiliserats tidigare, på en högre nivå.

Figur 2. Andel fängelsepåföljder för narkotika- och narkotikasmuggningsbrott av normalgraden eller grovt brott (inklusive synnerligen grovt) 2005–2018.

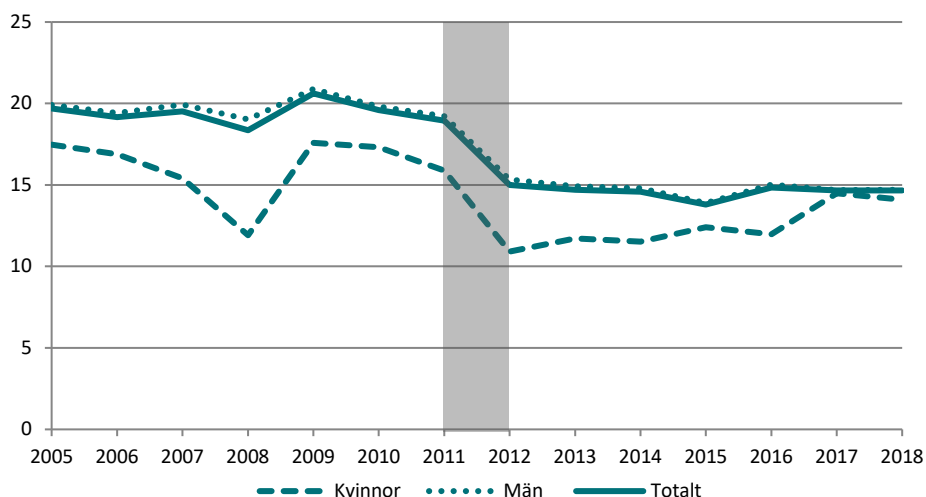

I figur 3 redovisas de genomsnittliga fängelsestiderna bland dem som dömts för narkotikabrott av normalgraden eller för grovt narkotikabrott. Av dem som dömts till en fängelsepåföljd för narkotikabrott minskade det genomsnittliga fängelsestraffet med cirka 25 procent, från 20 till 15 månader, mellan 2010 och 2013. Här framgår med andra ord en tydligare förändring under perioden för praxisändringen jämfört med andelen uttömda fängelsepåföljder. Efter 2012 planar kurvan ut, och den genomsnittliga fängelsestiden har med undantag för 2015 legat kvar på cirka 15 månader. Förändringen är likartad för kvinnor respektive män, med en tydlig

²⁰ Från och med 2016 har andelen fängelsepåföljder bland kvinnor dock ökat mer än för männen, vilket delvis kan förklaras av den ökningen av andelen kvinnor som dömts för grovt narkotikabrott under perioden

minskning i samband med praxisändringen, även om minskningen var något större bland kvinnor. Från och med 2017 har den genomsnittliga fängelse tiden som utdömts för kvinnor dock ökat, och är i princip lika stor som för männen, vilket skiljer sig från tidigare år.

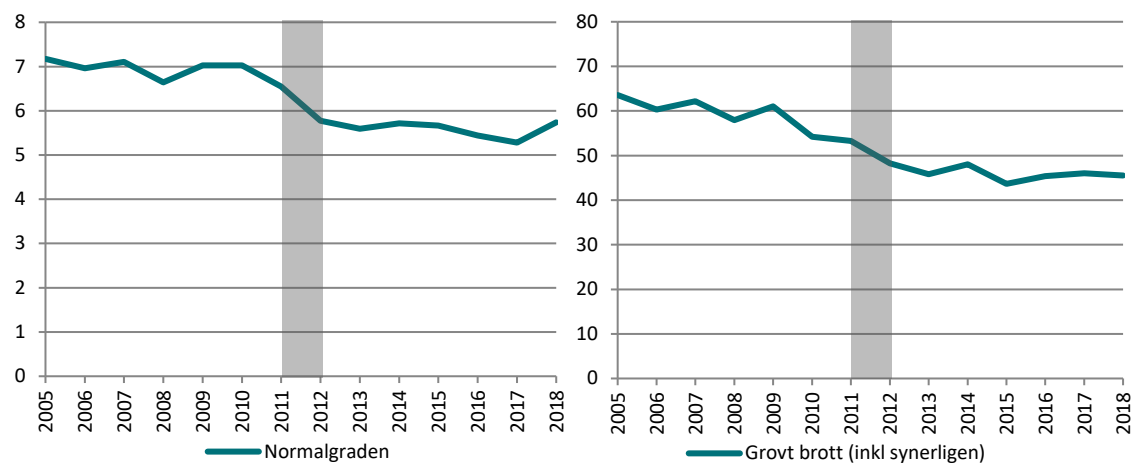
Figur 3. Genomsnittlig fängelse tid för dem som dömts till ett fängelsestraff för narkotikabrott av minst normalgraden (antal månader)

Vid en separat jämförelse mellan narkotikabrott av normalgraden och grovt narkotikabrott (se figur 4) framgår att de utdömda fängelse tiderna minskat för båda rubriceringsgraderna. Åren 2010–2013 minskade den utdömda fängelse tiden för brott av normalgraden från i genomsnitt 7 till drygt 5 månader (20 procent) och för grovt brott från 54 till 46 månader (15 procent). För grovt brott minskade dock de utdömda fängelse tiderna redan före praxisändringen (i synnerhet mellan 2009 och 2010) och effekten av praxisändringen är därför mindre tydlig.

Som visats tidigare skiljer sig lagföringsutvecklingen mellan grovt brott och brott av normalgraden. För grovt brott minskade både antalet lagföringar och de genomsnittliga fängelse tiderna. Men för brott av normalgraden förblev antalet lagföringar i princip oförändrat, samtidigt som den genomsnittliga utdömda fängelse tiden minskade mer än för grovt brott. En förklaring till det kan vara att en del av dem som lagförts för narkotikabrott av normalgraden sannolikt skulle ha dömts för grovt brott före praxisändringen, vilket innebär att de genomsnittliga fängelse tiderna som utdömts för grovt brott inte förändras i samma utsträckning, eftersom en del av de brotten så att säga "faller ur" rubriceringen grovt brott. Samtidigt får en sådan förflyttning endast en marginell effekt på de utdömda fängelse tiderna för brott av normalgraden, eftersom det totala antalet lagföringar av normalgraden är så mycket större.

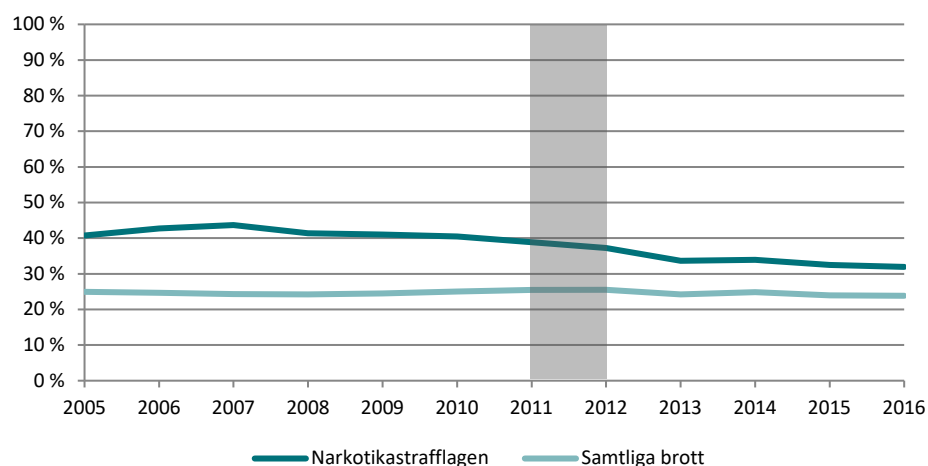
Figur 4. Genomsnittlig utdömd fängelseid (i antal månader) för narkotikabrott av normalgraden respektive grovt narkotikabrott.

Lagförda återfall före respektive efter praxisändringen

I figur 5 redovisas utvecklingen i kriminalstatistiken av andelen lagförda återfall bland personer som dömts för narkotikabrott jämfört med motsvarande andel för samtliga brottstyper. Som framgår av figuren har andelen lagförda återfall från narkotikabrott minskat med cirka 10 procentenheter (från drygt 40 till strax över 30 procent) medan utvecklingen totalt sett varit relativt oförändrad omkring 25 procent. Den absoluta merparten av narkotikabrotten avser dock ringa brott, och figuren säger därför inte så mycket om hur återfallsutvecklingen sett ut för narkotikabrott av normalgraden respektive grovt brott (dvs. de typer av lagföringar som påverkats av praxisändringen).²¹

Figur. 5. Andel återfall inom ett år, för samtliga brott mot narkotikastrafflagen jämfört med samtliga lagförda brott, 2007–2016. Källa: Brå.

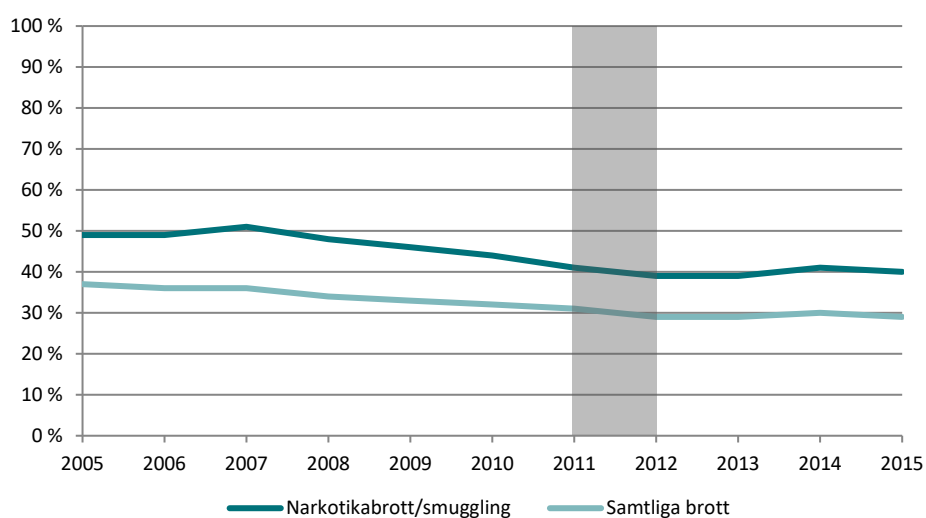

I Kriminalvårdens årliga rapport Kriminalvård och statistik, KOS (Kriminalvården 2019)

²¹ Statistiken har hämtats från Brås officiella kriminalstatistik och där finns inga särredovisade uppgifter gällande brottets rubriceringsgrad. Till skillnad från tidigare figurer redovisas här endast brott enligt narkotikastrafflagen (1968:64).

redovisas andelen återfall inom tre år tre år efter avslutad verkställighet på anstalt eller påbörjad verkställighet i frivård. I Kriminalvårdens statistik redovisas dock endast återfall bland personer som tidigare dömts till en kriminalvårdspåföljd och där återfallet resulterat i en ny kriminalvårdspåföljd, vilket för narkotikabrott innebär att det huvudsakligen är brott av minst normalgraden som registreras i denna statistik.²² Som figur 6 visar har andelen som återfallit efter en kriminalvårdspåföljd inom tre år minskat succesivt fram till 2012, vilket gäller både för dem som dömts för narkotikabrott och för återfallsbrottsligheten totalt sett. Sedan 2012 har nivåerna legat förhållandevis stabilt, med en återfallsprocent om cirka 40 procent för dem som avtjänat en kriminalvårdspåföljd för narkotikabrott. I figuren tas dock inte hänsyn till vilken brottstyp som utgör själva återfallshändelsen, och det går således inte att säga om andelen som återfaller i nya narkotikabrott förändrats på samma sätt.

Figur 6. Andel återfall som lett till en ny kriminalvårdspåföljd inom tre år efter avslutad verkställighet på anstalt eller påbörjad verkställighet i frivård, uppdelat på klienter som dömts för narkotikabrott, respektive den totala andelen (dvs. oavsett brottstyp) 2005–2018 Källa: Kriminalvården.

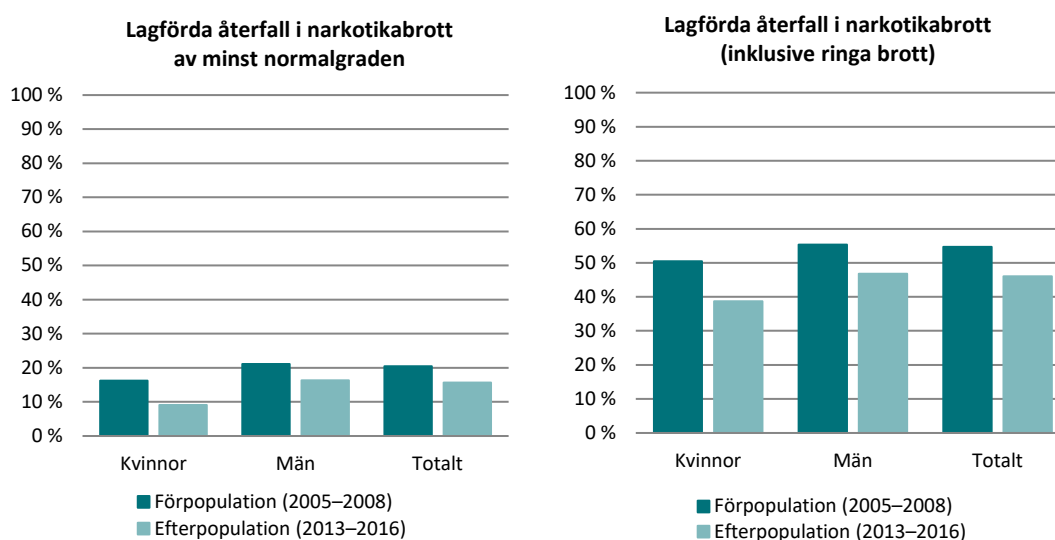
För att undersöka om det skett några förändringar i lagförda återfall i narkotikabrott (av minst normalgraden) studerades två populationer: dels individer som lagförts för narkotikabrott före praxisändringen (2005–2008), dels individer som lagförts för narkotikabrott efter den (2013–2016).²³

I figur 7 framgår att andelen personer som återfallit i ett nytt lagfört narkotikabrott är mindre efter praxisändringen än före den. Andelen som återfallit i brott av minst normalgraden har minskat med 20 procent (fyra procentenheter), medan motsvarande minskning när även ringa narkotikabrott inkluderas var 16 procent (nio procentenheter). I likhet med kriminalvårdens statistik tyder resultaten således på att praxisändringen inte inneburit någon förhöjd nivå av lagförda återfall.

²² Lagföringar för ringa narkotikabrott består nästan uteslutande av böter, strafförelägganden eller åtalsunderlåtelse, och leder sällan till en kriminalvårdspåföljd.

²³ Se metodavsnittet för en mer ingående beskrivning av hur de båda populationerna sammanställts.

Figur 7. Andel personer som lagförts för narkotikabrott av minst normalgraden och som inom två år efter ingångshändelsen återfallit i nytt lagfört *narkotikabrott av minst normalgraden* – före respektive efter praxisändringen – samt motsvarande uppgifter avseende återfall i något nytt lagfört narkotikabrott, oavsett rubriceringsgrad (dvs. inklusive ringa brott).

En möjlig förklaring till den minskande andelen personer som återfallit från narkotikabrott är förändringar i lagföringspopulationen. Lagförda återfall är till exempel vanligare bland män än bland kvinnor, liksom bland yngre personer än bland äldre (Brå 2019a). En tidigare kortanalys har också visat att förändringar i andelen lagförda återfall till stor del hänger samman med förändringar i fångpopulationen (Brå 2017a). Eventuella skillnader i populationsammansättningen kan med andra ord utgöra en bakomliggande förklaring till förändringar i andelen som återfaller och lagförs för nya brott. För att kontrollera för sådana skillnader gjordes en multivariat logistisk regression, som tar hänsyn till skillnader avseende kön, ålder och tidigare antal lagföringar. Resultaten redovisas i riskkvoter (RR), som kan anta värden från 0 och uppåt. Om riskkvoten är 1,0 har grupperna lika stor risk att återfalla. Riskkvoter under 1,0 innebär att gruppen har *mindre* risk att återfalla än referensgruppen, medan riskkvoter över 1,0 betyder att gruppen har *större* risk. I tabell 2 nedan redovisas skillnaden i återfallsrisk mellan de som lagförts efter praxisändringen och de som lagfördes före den, vid kontroll för ovan nämnda faktorer.²⁴ Som framgår av tabell 2 visar regressionsanalysen på en underrisk för lagförda återfall i efterpopulationen både för narkotikabrott totalt (RR 0,78) som för återfall i narkotikabrott av minst normalgraden (RR 0,82). Den minskade andel som återfallit i efterpopulationen förklaras därmed inte av skillnader i populationerna avseende kön, ålder eller antal tidigare lagföringar.

Tabell 2. Risk att återfalla i nytt lagfört narkotikabrott bland personer som haft en ingångshändelse efter lagfört *narkotikabrott av minst normalgraden* under perioden 2005–2008 respektive 2013–2016. Modellen kontrolleras för variablerna kön, ålder och tidigare antal lagföringar

Återfallsbrott	Förpopulation (2005–2008)	Efterpopulation (2013–2016)
Samtliga narkotikabrott (inklusive ringa)	1 (referensgrupp)	0,78**
Narkotikabrott av minst normalgraden	1 (referensgrupp)	0,82**

Riskkvot: 1,0 = lika stor sannolikhet som referenskategori, <1,0 = mindre sannolikhet, >1,0 = större sannolikhet. Statistisk signifikans: * = p < 0,05, ** = p < 0,01.

²⁴ Riskkvoter för regressionens samtliga variabler finns redovisade i bilaga 2.

En motsvarande regressionsanalys gjordes även för personer som lagförts för ringa narkotikabrott (se tabell 3 nedan).²⁵ Eftersom praxis i narkotikamål avseende ringa narkotikabrott inte förändrats, borde en eventuell återfallseffekt som kan härledas till praxisändringen endast framträda för brott av minst normalgraden. Förändringen i återfall från ringa narkotikabrott visar emellertid på en underrisk i efterpopulationen (RR 0,82 respektive RR 0,81) som är mycket lik underrisken för dem som dömts för grövre narkotikabrott. Regressionsanalyserna ger således inget stöd för att praxisändringen har vare sig ökat eller minskat återfallsnivån bland dem som lagförts för narkotikabrott.

Tabell 3. Risk att återfalla i nytt lagfört narkotikabrott bland personer som haft en ingångshändelse efter lagfört ringa *narkotikabrott* under perioden 2005–2008 respektive 2013–2016. Modellen kontrolleras för variablerna kön, ålder och tidigare antal lagföringar

Återfallsbrott	Förpopulation (2005–2008)	Efterpopulation (2013–2016)
Narkotikabrott (inklusive ringa)	1 (referensgrupp)	0,82**
Narkotikabrott (minst normalgraden)	1 (referensgrupp)	0,81**

Ris kvot: 1,0 = lika stor sannolikhet som referens kategorin, <1,0 = mindre sannolikhet, >1,0 = större sannolikhet. Statistisk signifikans: * = $p < 0,05$, ** = $p < 0,01$.

²⁵ Riskkvoter för regressionens samtliga variabler finns redovisade i bilaga 2.

Avslutande diskussion

Efter den så kallade mefedrondomen (NJA 2011 s, 357) och de efterföljande domar som legat till grund för en ny rättspraxis för narkotikamål, har de utdömda straffen för narkotikabrott totalt sett blivit kortare. Detta var en väntad förändring, i och med att mer hänsyn numera tas till omständigheter utöver narkotikans sort och mängd, och att gränsvärdena i straffvärdestabellerna höjts. Genomslaget av den praxisen syns tydligast 2012, då både andelen lagföringar för grovt brott och de genomsnittliga fängelsestiderna minskade som mest. En minskning av både andelen utdömda fängelsepåföljder och de genomsnittliga fängelsestiderna påbörjades dock redan åren innan praxisändringen och det är därför möjligt att åtminstone en del av minskningen kan härledas till andra förklaringar.

I kortanalysen undersöktes huruvida praxisändringen kan tänkas ha bidragit till en förändrad återfallsnivå bland dem som lagförts för narkotikabrott (av minst normalgraden). Utifrån resultaten framgår att andelen personer som återfallit i ett nytt lagfört narkotikabrott har minskat efter praxisändringen och ger således inget stöd för att de kortare straffen skulle ha ökat andelen återfall. En intressant fråga i sammanhanget var därför om praxisändringen på omvänt sätt kan ha bidragit till en minskad återfallsnivå. Jämförelsen med dem som lagförts för ringa narkotikabrott (och således inte påverkats av praxisändringen) tyder dock inte på det, då en likartad minskning av lagförda återfall framgår även för dem. Vidare visar Kriminalvårdens statistik på en minskning av återfall även för andra brottstyper under samma period, vilket antyder att den minskade andelen personer med lagförda återfall i efterpopulationen snarare tycks hänga samman med en generell minskning av den lagförda återfallsbrottsligheten. En tidigare kortanalys (Brå 2017a) som undersökt återfall bland personer som avtjänat fängelsestraff, visade en minskning av andelen återfall efter 2011, som till skillnad från tidigare år (2003–2010) inte kunde förklaras utifrån skillnader i fångpopulationen. Med andra ord verkar det finnas andra faktorer som påverkat återfallsutvecklingen generellt under 2010-talet.

Att praxisändringen inte förefaller ha haft någon uppenbar inverkan på återfallsnivån kan hävdas ligga linje med tidigare forskning, eftersom det är svårt att hitta några generella belägg för att längre straff skulle minska återfallsnivåerna (SOU 2008:85; Brå 2019b). I en återgivning av en metastudie om frihetsberövande påföljders betydelse för återfall, visade majoriteten av de studier som ingick i genomgången att frihetsberövande påföljder inte hade någon effekt, alternativt ökade andelen återfall. På grund av ett relativt lågt antal tillgängliga studier, liksom olika typer av metodologiska begränsningar, var slutsatsen dock att det inte gick att vare sig bekräfta eller avfärda ett samband (Brå 2019b). I en annan studie, från 2014, undersöktes andelen återfall bland narkotikabrottsdömda som fått en retroaktiv straffreduktion (i

genomsnitt drygt 2 år) jämfört med personer som inte fått någon reduktion. Resultaten visade att det inte gick att se någon förhöjd nivå av återfall bland dem som fått sina straff kortade (Hunt & Peterson 2014). Det bör dock understrykas att en stor del av forskningen på området kommer från andra länder och i synnerhet från USA, vars fängelsesystem, liksom rättsväsendet i stort, skiljer sig en hel del från svenska förhållanden. Hur väl resultaten skulle stå sig i en svensk kontext är därför svårt att säga. Som nämnts ger dock resultaten i den här kortanalysen en likartad bild, genom att den straffsänkning som praxisändringen inneburit inte verkar ha haft någon uppenbar effekt på andelen som återfaller i nya brott.

Vad som påverkat återfallsnivån är svårt att säga med säkerhet. Som nämnts tidigare är narkotikabrott ett typiskt spanings- och ingripande brott, och lagföringsutvecklingen hänger därför till stor del samman med polisens prioriteringar och resurser. I och med att praxisändringen medfört en sänkning av narkotikamängdens straffvärde, bör detta i viss mån ha påverkat polisens möjligheter att använda tvångsmedel (t.ex. hemlig avlyssning), eftersom detta beror på brottets straffvärde. Det är även möjligt att polisreformen 2015 haft viss inverkan, eftersom man då bland annat lade ner den specialiserade narkotikapolisen. Antalet lagförda narkotikabrott minskade 2016, men har sedan dess ökat, och det är svårt att säga i vilken utsträckning omorganiseringen kan tänkas ha inverkat på andelen lagförda återfall.²⁶

Även om resultaten i denna kortanalys alltså inte uppvisar någon uppenbar effekt av praxisändringen, bör det understrykas att det inte går att utesluta att praxisändringen kan ha haft en inverkan på ett sätt som inte fångas upp av kortanalysens frågeställningar och studie-design. Som påpekats tidigare finns det många faktorer som påverkar antalet lagförda återfall, och det är svårt att dra säkra slutsatser om orsak och verkan. Studier om återfallsbrottslighet är liksom de flesta forskningsområden komplexa och mångbottnade, och det finns oftast mer än en förklaring till förändringar och variationer över tid. I kortanalysen undersöks i huvudsak så kallade individualpreventiva samband mellan straff och återfallsbrottslighet. Det vore intressant att också studera huruvida praxisändringen kan tänkas ha haft en inverkan ur till exempel ett inkapaciterings- eller allmänpreventivt perspektiv, vilket förhoppningsvis kan komma att undersökas i framtida studier.

²⁶ Den ökning som skett sedan 2016 skulle kunna vara en indikation på att polisen återhämtat sig från ett eventuellt effektivitetstapp i samband med polisreformen 2015.

Referenser

Borgeke, M. (2013). ”Påföljdsbestämning i narkotikamål”. *Svensk Juristtidning*, häfte 1/2013, s. 1–70.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2013). *Narkotikabrottens hantering genom rättskedjan – en beskrivning av utvecklingen 2000–2012*. Kortanalys 1/2013. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2017a). *Utvecklingen av återfall efter fängelse. Beskrivning av Brås och Kriminalvårdens statistik och analys av en möjlig förklaring till minskningen*. Kortanalys 4/2017. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2017b). *Intagnas brott under påföljden*. Kortanalys 5/2017. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet (2019a). *Återfall i brott. Preliminär statistik för 2014*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet (2019b). *Påverkas återfall i brott av om påföljden är frihetsberövande eller icke frihetsberövande? Resultat från en metastudie*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Hunt, K. S. och Peterson, A. (2014). *Recidivism Among Offenders Receiving Retroactive Sentence Reductions: The 2007 Crack Cocaine Amendment*. Technical report. United States Sentencing Commission.

Kriminalvården (2019). *Kriminalvård och statistik, KOS 2018*. Norrköping: Kriminalvården.

Lag (200:1225) om straff för smuggling.

Narkotikastrafflag (1968:64) (NSL).

Nilsson Hjort, B. (2012). ”Förändringar i narkotikapraxis”. *Svensk Juristtidning*, häfte 9/2012, s. 845–863.

SOU 2014:43 *Synnerligen grova narkotikabrott*.

SOU 2008:85 *Straff i proportion till brottets allvar*.

Träskman, P. (2012). *Narkotikastraffrätten*. Stockholm: Norstedts Juridik.

Bilagor

Bilaga 1.

Tabell 4. Riktvärden för narkotikamängdens straffvärde 2009.²⁷

Straff värde (månader)	Amfetamin (g)	Cannabis (g)	Ecstasy (tabl.)	GHB (cl)	Heroin (g)	Kat (kg)	Kokain (g)	Opium (g)	Rohypnol (tabl.)	Subutex (tabl.)	Svamp (g)
0,5			3	4,5	0,05		0,6	0,16	16–19	3–4	6–9
1	5	50	4	6	0,1	4	1	0,3	20	5–6	10
2	10	100	8	12	0,5	8	2	1,5	40	10	20
3	15	150	12	18	1	12	3	3	60		30
4	20	200	16	24	2	16	4	6	80		40
5	30	300	24	36	3	24	6	9	120		60
6	40	400	32	48	4	32	8	12	160	50	80
7	50	500	40	60	5	40	10	15	200		100
8	60	600	48	72	6	48	12	18	240		120
9	70	700	56	84	7	56	14	21	280		140
10	80	800	64	96	8	64	16	24	320		160
11	90	900	72	108	9	72	18	27	360		180
Straff värde (år)	Amfetamin (g)	Cannabis (kg)	Ecstasy (tabl.)	GHB (l)	Heroin (g)	Kat (kg)	Kokain (g)	Opium (g)	Rohypnol (tabl.)	Subutex (tabl.)	Svamp (kg)
1	100	1	80	1,2	10	80	20	30	400	120	0,2
2	250	2,5	200	3	25	200	50	75	1 000	300	0,5
3	500	5	400	6	50	400	100	150	2 000	600	1
4	850	8,5	680	10,2	85	680	170	255	3 400	1 000	1,7
5	1 500	15	1 200	18	150	1 200	300	450	6 000	2 000	3
6	3 000	30	2 400	36	300	2 400	600	900	12 000		6
7	4 750	47,5	3 800	57	475	3 800	950	1 425	19 000		9,5
8	6 750	67,5	5 400	81	675	5 400	1 350	2 025	27 000		13,5
9	9 000	90	7 200	108	900	7 200	1 800	2 700	36 000		18
10	12 000	120	9 600	144	1 200	9 600	2 400	3 600	48 000	15 000	24

²⁷ Riktvärden som redovisas i tabell 4 och 5 har hämtats från Narkotikastraffutredningens betänkande *Synnerligen grova narkotikabrott* (SOU 2014:43).

Tabell 5. Riktvärden för narkotikamängdens straffvärde 2013.

Straff värde (månader)	Amfetamin (g)	Cannabis (g)	Ecstasy (g)	GHB (cl)	Heroin (g)	Kat (kg)	Kokain (g)	Opium (g)	Rohypnol (tabl.)	Subutex (tabl.)	Svamp (g)
0,5	5	50	5	50	0,05	4	0,6	0,16	250	4	6
1	10	100	10	100	0,1	8	1	0,3	500	10	10
2	15	150	15	150	0,5	12	3	1,5	750	20	30
3	25	250	25	250	1	20	5	3	1 250	40	50
4	40	400	40	400	4	32	8	12	2 000	60	80
5	60	600	60	600	6	48	12	18	3 000	80	120
6	80	800	80	800	8	64	16	24	4 000	100	160
7	100	1 000	100	1 000	1	80	20	30	5 000	120	200
8	120	1 200	120	1 200	12	96	24	36	6 000	140	240
9	140	1 400	140	1 400	14	112	28	42	7 000	165	280
10	160	1 600	160	1 600	16	128	32	48	8 000	190	320
11	180	1 800	180	1 800	18	144	36	54	9 000	215	360
Straff värde (år)	Amfetamin (g)	Cannabis (g)	Ecstasy (tabl.)	GHB (cl)	Heroin (g)	Kat (kg)	Kokain (g)	Opium (g)	Rohypnol (tabl.)	Subutex (tabl.)	Svamp (g)
1	200	2 000	200	200	20	160	40	60	10 000	240	400
2	500	5 000	500	500	50	400	100	150	25 000	600	1 000
3	1 000	10 000	1 000	1 000	100	800	200	300	50 000	1 200	2 000
4	2 000	20 000	2 000	2 000	200	1 600	400	600	100 000	2 400	4 000
4,5		40 000				3 200				4 800	
5	5 000		5 000	5 000	400		800	1 200	250 000	8 400	10 000
5,5					700		1 400	2 100			

Bilaga 2.

Tabell 6. Risk att återfalla i lagfört narkotikabrott av minst normalgraden bland personer som haft en ingångshändelse efter lagfört narkotikabrott av minst normalgraden under perioden 2005–2008 respektive 2013–2016. Modellen kontrolleras för variablerna kön, ålder och tidigare antal lagföringar.

Variabel	Riskkvot	Signifikansgrad
<i>Kön</i>		
Man (referenskategori)	1,00	
Kvinna	0,72	**
<i>Ålder</i>		
15–17 år	1,18	
18–20 år	1,21	**
21–24 år	0,98	
25–29 år (referenskategori)	1,00	
30–39 år	1,06	
40–59 år	1,25	**
60– år	1,04	
<i>Tidigare lagföringar</i>		
0	0,47	**
1	0,73	**
2–3 (referenskategori)	1,00	
4–5	1,31	**
6–8	1,64	**
9–	1,86	**
<i>Populationsgrupp</i>		
Förpopulation (referenskategori)	1,00	
Efterpopulation	0,82	**

Riskkvot: 1,0 = lika stor sannolikhet som referenskategorin, <1,0 = mindre sannolikhet, >1,0 = större sannolikhet.
 Statistisk signifikans: * = $p < 0,05$, ** = $p < 0,01$.

Tabell 7. Risk att återfalla i lagfört brott (oavsett brottstyp) bland personer som haft en ingångshändelse efter lagfört narkotikabrott av minst normalgraden under perioden 2005–2008 respektive 2013–2016. Modellen kontrolleras för variablerna kön, ålder och tidigare antal lagföringar.

Variabel	Risikkvot	Signifikansgrad
<i>Kön</i>		
Man (referenskategori)	1,00	
Kvinna	0,85	**
<i>Ålder</i>		
15–17 år	2,26	
18–20 år	1,58	**
21–24 år	1,12	
25–29 år (referenskategori)	1,00	
30–39 år	1,07	
40–59 år	0,99	**
60– år	0,68	
<i>Tidigare lagföringar</i>		
0	0,33	**
1	0,57	**
2–3 (referenskategori)	1,00	
4–5	1,58	**
6–8	2,26	**
9–	3,27	**
<i>Populationsgrupp</i>		
Förpopulationen	1,00	
Efterpopulationen	0,72	**

Risikkvot: 1,0 = lika stor sannolikhet som referenskategori, <1,0 = mindre sannolikhet, >1,0 = större sannolikhet.
 Statistisk signifikans: * = $p < 0,05$, ** = $p < 0,01$.

Tabell 8. Risk att återfalla i lagfört narkotikabrott (oavsett rubriceringsgrad) bland personer som haft en ingångshändelse efter lagfört narkotikabrott av minst normalgraden under perioden 2005–2008 respektive 2013–2016. Modellen kontrolleras för variablerna kön, ålder och tidigare antal lagföringar.

Variabel	Risikkvot	Signifikansgrad
<i>Kön</i>		
Man (referenskategori)	1,00	
Kvinna	0,90	**
<i>Ålder</i>		
15–17 år	2,10	**
18–20 år	1,50	**
21–24 år	1,11	*
25–29 år (referenskategori)	1,00	
30–39 år	1,01	
40–59 år	0,92	
60– år	0,60	**
<i>Tidigare lagföringar</i>		
0	0,38	**
1	0,63	**
2–3 (referenskategori)	1,00	
4–5	1,50	**
6–8	2,05	**
9–	2,83	**
<i>Populationsgrupp</i>		
Förpopulation (referenskategori)	1,00	
Efterpopulation	0,78	**

Risikkvot: 1,0 = lika stor sannolikhet som referenskategori, <1,0 = mindre sannolikhet, >1,0 = större sannolikhet.
 Statistisk signifikans: * = $p < 0,05$, ** = $p < 0,01$.

Tabell 9. Risk att återfalla i lagfört narkotikabrott (oavsett rubriceringsgrad) bland personer som haft en ingångshändelse efter lagfört ringa narkotikabrott under perioden 2005–2008 respektive 2013–2016. Modellen kontrolleras för variablerna kön, ålder och tidigare antal lagföringar.

Variabel	Risikkvot	Signifikansgrad
<i>Kön</i>		
Man (referenskategori)	1,00	
Kvinna	0,86	**
<i>Ålder</i>		
15–17 år	1,95	**
18–20 år	1,52	**
21–24 år	1,11	**
25–29 år (referenskategori)	1,00	**
30–39 år	0,99	
40–59 år	0,92	**
60– år	0,55	**
<i>Tidigare lagföringar</i>		
0	0,36	**
1	0,64	**
2–3 (referenskategori)	1,00	
4–5	1,44	**
6–8	2,01	**
9–	2,70	**
<i>Populationsgrupp</i>		
Förpopulation (referenskategori)	1,00	
Efterpopulation	0,82	**

Risikkvot: 1,0 = lika stor sannolikhet som referenskategori, <1,0 = mindre sannolikhet, >1,0 = större sannolikhet.
 Statistisk signifikans: * = $p < 0,05$, ** = $p < 0,01$.

Tabell 10 Risk att återfalla i lagfört narkotikabrott (av minst normalgraden) bland personer som haft en ingångshändelse efter lagfört ringa narkotikabrott under perioden 2005–2008 respektive 2013–2016. Modellen kontrolleras för variablerna kön, ålder och tidigare antal lagföringar.

Variabel	Risikkvot	Signifikansgrad
<i>Kön</i>		
Man (referenskategori)	1,00	
Kvinna	0,69	**
<i>Ålder</i>		
15–17 år	1,33	**
18–20 år	1,18	**
21–24 år	0,99	
25–29 år (referenskategori)	1,00	
30–39 år	1,01	
40–59 år	1,07	
60– år	0,80	
<i>Tidigare lagföringar</i>		
0	0,36	**
1	0,66	**
2–3 (referenskategori)	1,00	
4–5	1,40	**
6–8	1,70	**
9–	2,26	**
<i>Populationsgrupp</i>		
Förpopulation (referenskategori)	1,00	
Efterpopulation	0,81	**

Risikkvot: 1,0 = lika stor sannolikhet som referenskategori, <1,0 = mindre sannolikhet, >1,0 = större sannolikhet.
 Statistisk signifikans: * = $p < 0,05$, ** = $p < 0,01$.

